

การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร
โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม
Promoting Vocational Training by Integrating Buddhist Principles
for Prisoners of Thonburi Remand Prison Bangkok

¹สวาท วงศ์เทพ, ²พระครูสุตันทนันทจิต วัชรพงษ์ (ปล้องขัน) และ ³วรปรัชญ์ คำพงษ์
¹Swat Wongthep, ²PhrakruSutananthapandit Watcharapong (Plongkhun) and
³Worapat Khumpong

¹²³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ, ประเทศไทย

¹²³Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College, Thailand

¹Corresponding Author, Email: w.swat2519@gmail.com

¹Tel. 084-2017213

Received February 22, 2025; Revised March 30, 2025; Accepted March 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี การศึกษานี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ระหว่างวิธีวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative) จะใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัยจากผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี แดน 4,5 ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 700 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีสุ่มอย่างเจาะจง แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นโดยรวมสูง ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.66) และการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี มีความสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมในระดับสูง ($r = .730$, $p < .01$)

คำสำคัญ: การฝึกวิชาชีพ, ผู้ต้องขัง, หลักพุทธธรรม

Abstract

The purpose of this article was: 1) to study the level of promotion of vocational training for inmates at Thonburi Remand Prison; 2) to study the relationship between Buddhist principles and the promotion of vocational training for inmates at Thonburi Remand Prison; and 3) to study the problems, obstacles, and suggestions for promoting vocational training for inmates at Thonburi Remand Prison by integrating with Buddhist principles. Mixed-method research was used between quantitative research using survey research methods by collecting data from research questionnaires from 700 inmates of Thonburi Remand Prison, Zone 4 and

Zone 5, aged 18 years and over, and qualitative research using in-depth interviews with key informants using specific random sampling, divided into 6 groups, 9 figures/person.

The research revealed that: This study utilized a mixed-method approach to examine the promotion of vocational training for inmates at Thonburi Remand Prison, integrating Buddhist principles. The findings indicated a high overall level of vocational training promotion ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.66) and a strong positive relationship with Buddhist principles (r = .730, p < .01).

Keywords: Vocational training, Prisoners, Buddhist principles

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม อันนำมาซึ่งการก่อเหตุต่าง ๆ ที่ขัดต่อกฎหมาย กลายเป็นผู้กระทำความผิดที่ต้องได้รับการลงโทษ ซึ่งยังไม่แนชัดว่า จะมีแนวคิดและความเชื่อเกี่ยวกับการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ควรใช้การลงโทษรูปแบบใดที่เหมาะสมที่สุด ที่จะลด ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2559)

แนวทางในการพัฒนาฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังด้วยวิธีการใดเพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดการเปลี่ยนแปลงในการหาคำตอบเรื่องดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำการศึกษ การส่งเสริม เอาหลักธรรม มาใช้การแก้ไขผู้ต้องขังให้ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีความเคารพในกติกา มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม และประเทศชาติ ทั้งในขณะที่อยู่ในเรือนจำและภายหลังพ้นโทษออกไปแล้ว และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้นจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นับเป็นการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์ ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สามารถพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม (ธารรัตน์ วงศ์เทพ, 2566)

การจัดการต่อผู้ต้องขังกระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคมนั้น ขึ้นกับปรัชญาความเชื่อ และทัศนคติของสังคม ซึ่งได้เน้นในการแก้ไขพัฒนาฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง ให้เป็นคนดีเพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นภาระและปัญหาสังคมให้เกิดเป็นพลังในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติซึ่งจะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคตต่อไป โดยไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขัง ในปัจจุบัน นั้น ไม่มีเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องพัฒนาด้วยวิธีใด เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ความสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงจนสามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตภายหลังพ้นโทษแล้ว (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2559)

แนวทางการพัฒนาเพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยการนำหลักพุทธธรรม มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังให้สามารถพัฒนาชีวิต เริ่มจากหลักของการศึกษา เพราะการภาวนา หรือการพัฒนานั้น แท้จริงนั้นก็คือสิ่งเดียวกับการศึกษา หรือศึกษาสิ่งที่ต้องพัฒนา แยกออกเป็นสามด้านคือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยการนำเอา หลักไตรสิกขา มาใช้ในการปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง ประกอบด้วย ศีล คือการควบคุมกาย วาจา นั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ สมบัติคือจิตที่มีอารมณ์ เป็นหนึ่งปราศจากกิเลส เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ปฏิบัติตน ไปในทางที่ดี ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งจะเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและอย่างยั่งยืน แต่ที่สำคัญเป็นการให้โอกาสผู้หลงผิดได้กลับตัวกลับใจ กลับเป็นพลังสร้างสรรค์สังคมไทยให้น่าอยู่ต่อไป ซึ่งปัจจุบัน การฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำยังขาดบุคลากรที่มี

ความเชี่ยวชาญและงบประมาณสนับสนุน ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

- ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามให้เลือกตอบ (Check List)
- ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) ของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน 1) ศีล ความประพฤติดีทางกาย วาจา และใจ 2) สมาธิ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตใจให้ตั้งมั่น และ 3) ปัญญา ความรู้ที่ถูกต้องศีลธรรมที่ควรรู้ครบถ้วน
- ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังตามหลักพุทธธรรมของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการศึกษา 2) ด้านการฝึกวิชาชีพ 3) การพัฒนาจิตใจ 4) การจัดสวัสดิการและนันทนาการ
- ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ “การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม” (Open ended Questionnaire) แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
- ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม

ผลการวิจัย

สรุปวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังนี้

1. ระดับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่ามีค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ดังนี้

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของ เรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดการศึกษา	4.43	0.61	มาก
2. การฝึกอาชีพ	4.71	0.44	มาก
3. การพัฒนาจิตใจ	4.66	0.50	มาก

4. การจัดสวัสดิการและนันทนาการ	4.74	0.43	มาก
รวม	4.63	0.66	มาก

อธิบายได้ว่า ผู้ต้องขังมีความคิดเห็นต่อการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า มีค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ดังนี้

การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม	4.40	0.63	มาก
2. สมาธิ อบรมจิตใจให้สงบ	4.43	0.75	มาก
3. ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา	4.59	0.67	มาก
รวม	4.47	0.68	มาก

อธิบายได้ว่า ความคิดเห็นต่อการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี พบว่า ประกอบด้วย 1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพไม่เพียงพอ 2. ขาดแคลนบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ มีทักษะ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้ในการฝึกวิชาชีพขาดความชัดเจน 3. ปัญหาด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและการทดสอบทักษะภายหลังการได้รับการฝึกอบรมฯ ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1. เรือนจำควรจัดให้มีการฝึกวิชาชีพที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับอาชีพที่สังคมต้องการ 2. กรมราชทัณฑ์ควรมีการจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือจัดให้มีบุคลากรจากภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในด้าน การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง 3. กรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง 4. เรือนจำควรส่งเสริมให้มิงานวิจัยในด้านต่างๆเกี่ยวกับการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง และของสังคมภายนอก โดยอาจจะประยุกต์ความรู้ไปกับการใช้หลักธรรมส่งเสริมให้มีความรู้เกิดสติ และปัญญา นำไปสู่การกลับใจ กลับตัว เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม 5. กรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในหลายภาคส่วน

4. ผลการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี จำนวน 255 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ตัวแปรตาม				
	การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษโดยภาพรวม	1.การจัดการศึกษา	2. การฝึกอาชีพ	3.การพัฒนาจิตใจ	4.การจัดสวัสดิการและนันทนาการ
หลักไตรสิกขา	0.730**	0.803**	0.609**	0.281**	0.344**
1.ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม	0.588**	0.568**	0.519**	0.318**	0.270**
2.สมาธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง	0.651**	0.762**	0.545**	0.194**	0.293**
3.ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา	0.742**	0.834**	0.591**	0.268**	0.373**

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.005

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อธิบายได้ว่า หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.730^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการฝึกอาชีพมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมที่ระดับ .803 ($P<.01$) แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการฝึกฝนตามแนวทางพุทธศาสนามีแนวโน้มพัฒนาทักษะอาชีพได้ดีขึ้น ดังนี้

1) ผลแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

1.1 หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดการศึกษา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.803^{**}$)

1.2 หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการฝึกอาชีพ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.609^{**}$)

1.3 หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการพัฒนาจิตใจ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.281^{**}$)

1.4 หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดสวัสดิการและนันทนาการ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.344^{**}$)

2) ความสัมพันธ์ระหว่าง ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

2.1 ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.588^{**}$)

2.2 ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดการศึกษา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.568^{**}$)

2.3 ศील อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการฝึกอาชีพ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.519^{**}$)

2.4 ศील อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการพัฒนาจิตใจ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.318^{**}$)

2.5 ศील อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดสวัสดิการและนันทนาการ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.270^{**}$)

3) ความสัมพันธ์ระหว่าง สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของ เรือนจำพิเศษธนบุรี

3.1 สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.651^{**}$)

3.2 สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรีด้านการ จัดการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.762^{**}$)

3.3 สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรีด้านการ ฝึกอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.545^{**}$)

3.4 สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรีด้านการ พัฒนาจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.194^{**}$)

3.5 สมานธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรีด้านการ จัดสวัสดิการและนันทนาการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.293^{**}$)

4) ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของ เรือนจำพิเศษธนบุรี

4.1 ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.742^{**}$)

4.2 ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.834^{**}$)

4.3 ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการฝึกอาชีพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.591^{**}$)

4.4 ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการพัฒนาจิตใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.268^{**}$)

4.5 ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ด้านการจัดสวัสดิการและนันทนาการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.373^{**}$)

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาก่อนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจาก ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 9 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ตามวัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

หลักพุทธธรรม (หลักไตรสิกขา)

1. **ศีล** เป็นหลักธรรมพื้นฐาน ที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังเป็นคนที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือข้อวัตรปฏิบัติในการรักษาความประพฤติของบุคคลให้อยู่ในความเรียบร้อย ดึงาม เป็นการละเว้นสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม เมื่อบุคคลผู้ต้องขังมีศีลธรรม เมื่อปฏิบัติตนดี ไม่เบียดเบียนผู้อื่นปฏิบัติตามทำนองคลองธรรม มีความประพฤติดี มีกิจกรรมายาและแสดงออกอย่างอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป มีระเบียบวินัย ไม่กระทำความผิดระเบียบของทางเรือนจำ

2. **สมาธิ** เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความตั้งมั่นสงบ ไม่วอกแวก มีจิตมุ่งมั่น สงบเยือกเย็นมีสติในการทำงาน ฝึกความอดทนและความยับยั้งชั่งใจ ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น การทำงานทุกอย่าง ต้องมีสมาธิ

3. **ปัญญา** ผู้มีปัญญาย่อมมีความรอบรู้สิ่งต่างๆ รู้จักแยกแยะสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ ผู้มีปัญญา ย่อมแก้ไขปัญหาละเอียดได้ รู้วิธีแก้ไขปัญหา อบรมตนเองให้เกิดความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ มีแนวคิดที่จะไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก มีความตั้งมั่นในการประกอบความดี ย่อมบังเกิดปัญญาความรู้แจ้ง ในการฝึกวิชาชีพก็เช่นกัน หากบุคคลมีความตั้งมั่น ตั้งใจในการฝึกฝน ย่อมบังเกิดความรู้ความชำนาญ หรือรู้งานนำหลัก “ปัญญา” มาใช้ในการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เนื่องจากผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีส่วนใหญ่ เป็นผู้ขาดโอกาสหรือผู้ไม่ได้รับการศึกษา ส่งผลให้เมื่อดำรงชีวิตอยู่ภายนอกเรือนจำมีความยากลำบาก มีอุปสรรค ไม่รู้จักการประกอบอาชีพอย่างสุจริตเพื่อเลี้ยงชีพตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อให้มีความรู้ มีปัญญาอันจะสามารถนำไปศึกษาต่อยอด หรือประกอบอาชีพในสังคมภายนอกได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรีกรุงเทพมหานคร โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม” แม้จะเป็นเพียงการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ต้องขังภายในเรือนจำพิเศษธนบุรี ซึ่งอาจต้องมีการศึกษาวิจัยต่อยอดกับผู้ต้องขังในเรือนจำอื่นๆ เพื่อเป็นการยืนยันผลลัพธ์แต่อย่างไรก็ตาม การวิจัยในครั้งนี้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. **ระดับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้ต้องขังมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าเรือนจำพิเศษธนบุรีมีการปฏิบัติงานการที่ส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังโดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับที่ดีมาก ให้สอดคล้องกับภารกิจด้านงานราชทัณฑ์และนโยบายของเรือนจำพิเศษธนบุรีซึ่งเป็นการแก้ไขพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้ตระหนักรู้หน้าที่ของตนเอง และมีแนวทางการใช้ชีวิตที่ประกอบด้วยหลักพุทธธรรม เป็นคนดีที่มีศีล สมาธิ และปัญญา อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ภายหลังการพ้นโทษ โดยการนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักพุทธธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการกับแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการศึกษา การฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ การจัดสวัสดิการและนันทนาการ ให้ผู้ต้องขังหรือผู้ที่ได้รับการฝึกฝนของเรือนจำพิเศษธนบุรี เกิดองค์ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ ความชำนาญ รักษาศีล เกิดสมาธิ และพัฒนาปัญญา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิยะพงศ์ ลองเย็น, (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการพัฒนาตนเองของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดอ่างทองมีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระวันชัย จันทสาโร, 2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังตามแนวทางพระพุทธศาสนาของ

โครงการแสงธรรมบำบัด เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ” พบว่า กระบวนการในการพัฒนาพฤติกรรมของโครงการแสงธรรมบำบัด เรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการนำหลักธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และงานวิจัยของ (สุทธิรัตน์ จตุราศิบริสุทธิ์, 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยด้านการมีงานทำของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์CARE) กรมราชทัณฑ์ ” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาสงเคราะห์หลังปล่อยด้านการมีงานทำของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์CARE) กรมราชทัณฑ์ ควรพัฒนานโยบายหลักสูตรการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง และควรพัฒนาโครงสร้างการบริหารงานในด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ CARE ให้เพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนพัฒน์ พิพัฒนชนะ, 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อย ” ผลการวิจัยพบว่า การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 และแนวคิด ทฤษฎีในการแก้ไขปัญหา หากงานราชทัณฑ์ของไทยได้มีการจัดการให้มีนโยบายให้คล้ายคลึงกับต่างประเทศโดยปรับใช้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

1) ด้านศีล อบรมปฏิบัติตนให้ดีงาม จากการศึกษาระดับความคิดเห็นการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านศีล** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี ได้นำเอาหลักพุทธธรรมพื้นฐาน ศีลที่เป็นข้อวัตรปฏิบัติอันจะช่วยให้ผู้ต้องขังมีความประพฤติอยู่ในระเบียบ ดีงาม เป็นการละเว้นสิ่งไม่ดีไม่งาม มาส่งเสริมและพัฒนาผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อให้มีความตระหนักรู้ และเป็นผู้มีความประพฤติดี เพราะเมื่อผู้ต้องขังมีศีลธรรม ปฏิบัติตนดี ไม่กระทำความผิดระเบียบของทางเรือนจำ ทำงานหรือฝึกฝนวิชาชีพด้านใดก็จะประสบความสำเร็จ เป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง และส่งผลดีต่อการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยสามารถนำไปพัฒนาตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ภายหลังการพ้นโทษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วราพร องค์กรลอย, 2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ” พบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังนั้น การพัฒนาชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เริ่มจากหลักของการศึกษาเพราะการภาวนาหรือการพัฒนาอื่น แท้จริงก็คือสิ่งเดียวกับการศึกษาหรือสิกขา สิ่งที่ต้องศึกษาหรือสิ่งที่ต้องพัฒนา แยกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า “ไตรสิกขา” ประกอบด้วย ศีล คือการควบคุมกายและวาจา นั่นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ สมบัติคือจิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง อยู่กับความว่างปราศจากกิเลส ผลของการฝึกสมาธิมีผลตั้งแต่ระดับโลกียะคือมีสมาธิในการทำงาน เรียนหนังสือ มีจิตจ่อกับการงานนั้นๆ มีจิตมุ่งมั่นไม่ลุ่มหลงอบายมุข การพัฒนาปัญญา มีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นตัวแทนทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด เช่น เมื่อจิตใจดีอดมีปัญหาติดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ แม้เป็นผู้กระทำความผิดก็ยังมีสิทธิได้รับสวัสดิการในระดับหนึ่งตามสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ ตามหลักสิทธิมนุษยชน เช่น การคุ้มครองให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารและได้รับการเยี่ยมจากบุคคลภายนอก สิทธิในการนับถือศาสนา สิทธิการได้รับอาหาร เสื้อผ้าที่จำเป็นต่อการยังชีพ

2) ด้านสมาธิ อบรมจิตใจให้สงบ จากการศึกษาระดับความคิดเห็นการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านสมาธิ** อบรมจิตใจให้สงบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี ได้พัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้มีความตั้งมั่น สงบ ไม่วอกแวก มีจิตมุ่งมั่น เยือกเย็น ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น หากผู้ต้องขังมีความตั้งใจเรียนรู้ งานที่ออกมาจะมีประสิทธิภาพ เกิดความชำนาญสามารถนำไปต่อยอดในอนาคตภายหลังการพ้นโทษ การมาอยู่เรือนจำหากได้รับการฝึกสมาธิจะช่วยให้มีพื้นฐานทางจิตใจดีขึ้น อาจนำไปสู่

การเกิดปัญญา หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระอธิการประมวล อธิปญโญ (จันทร์ประทักษ์), 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัตร้อยเอ็ด” พบว่า การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : ด้านร่างกาย : ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาตนเองให้มีสติตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ด้านสังคม : ผู้สูงอายุทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อประพฤติที่พึงงามของสังคม ด้านจิตใจ : ผู้สูงอายุมีการอบรมจิตของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขตามหลักไตรสิกขา การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัตร้อยเอ็ด : ด้านกาย มีพฤติกรรมทางกายงาม ด้านจิตใจ : เกิดอารมณ์เบิกบานในธรรม แจ่มใสในจิต และด้านปัญญา : สร้างความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เมื่อทำใจอย่างนี้แล้วจะมีจิตใจอิสระ วิเคราะห์รูปแบบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัตร้อยเอ็ด : ด้านร่างกาย : พฤติกรรมทางกายงามเพราะมีศีลเป็นเครื่องบ่มกาย ด้านจิตใจ : จิตสงบ จิตไม่ฟุ้งซ่าน อารมณ์ไม่เศร้าหมอง เกิดความผ่องคลายเพราะจิตเป็นสมาธิ ด้านปัญญา : การพิจารณาไตรตรองรู้ทันอารมณ์ เกิดความรู้แจ้งตามสภาวธรรมเพราะมีปัญหาเป็นต้นนำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เลอสรณ์ พิศวง, พระมหาประกาศิต ฐิตินิสฺสํ, และพระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ, 2567) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุชายในเรือนจำกลางนครปฐมตามหลักภาวนา 4” พบว่า 1) เรือนจำกลางนครปฐมมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุชาย ใน 3 ด้าน คือ ด้านสาธารณสุข ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเองและให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ การตรวจสุขภาพร่างกายรักษาพยาบาลเบื้องต้น และเฝ้าระวังตามความเหมาะสม ด้านการดำรงชีพ มีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมตามบริบทของผู้ต้องขัง ด้านคุณค่าทางสังคม มีกิจกรรมสานสัมพันธ์ครอบครัว มีศูนย์เตรียมการปลดปล่อย การเรียนรู้หลักปฏิบัติทางศาสนา และการฝึกอาชีพ 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุชายในเรือนจำกลางนครปฐม ตามหลักภาวนา 4 เป็นกิจกรรมเชิงบูรณาการกับกิจกรรมของเรือนจำ เช่น การปฐมนิเทศผู้ต้องขังเข้าใหม่เพื่อให้เรียนรู้ระบบระเบียบในการอยู่ร่วมกัน การจัดพื้นที่ออกกำลังกาย การจัดกิจกรรมราชทัณฑ์ปันสุข กิจกรรมส่งเสริมศีลธรรม รวมถึงกิจกรรมฝึกวิชาชีพ เช่น โครงการฝึกวิชาชีพด้านการเกษตรตามรอยพ่อ โครงการโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง โครงการพัชรธรรม และ 3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงอายุชายในเรือนจำกลางนครปฐม ตามหลักภาวนา 4 ในด้านกายภาวนา มีการให้ปฐมนิเทศให้มีความรู้ในการดูแลตนเอง ด้านศีลภาวนา การส่งเสริมให้ปฏิบัติตามระเบียบ กิจกรรมจิตอาสา ด้านจิตภาวนา มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมในโครงการพัชรธรรม โครงการเรือนจำวิถีพุทธ และการเรียนหลักสูตรศาสนศึกษา ด้านปัญญาภาวนา มีการส่งเสริมอาชีพในโครงการเกษตรตามรอยพ่อ โครงการโคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวัง

3) ด้านปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา จากการศึกษาระดับความคิดเห็นการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านปัญญา** อบรมตนให้เกิดปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี ได้ส่งเสริมและสร้างความรอบรู้รู้แยกแยะสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ รู้วิธีแก้ไขปัญหามากมาย ได้ดีเมื่อผู้ต้องขังฝึกฝนตนเองให้มีปัญญา จะสามารถนำไปต่อยอดหรือประกอบอาชีพในสังคมภายนอกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท (แก้วบุตรดี), กมลาศ ภูวนาธิพงษ์, อัครนันท์ อริยศรีพงษ์, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า 1. สภาพปัญหาจริยธรรมผู้ต้องขังในสังคมไทย พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังคดีอาชญากรรม เป็นคนด้อยโอกาสทางสังคม มีค่านิยมการดำเนินชีวิตรักความสบาย อยากรวยเร็ว มีพฤติกรรมการเล่นแบบทางสังคมที่ผิด และพบว่าเมื่อพ้นโทษแล้วกลับมากระทำผิดซ้ำอีก มีสาเหตุมาจากการไม่ยอมรับของสังคม ไม่มีงานทำ และเป็นคนไร้ค่าในสังคม 2. กระบวนการสร้าง

จริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขัง มีขั้นตอนคือ การควบคุมและพัฒนาพฤติกรรม และได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ หลักศีล 5 มรรคมีองค์ 8 หลักสังคัตถ 4 พรหมวิหาร 4 โยนิโสมนสิการ และหิริ โอตตัปปะ มีกระบวนการสำคัญ ได้แก่ (1)การฝึกสมาธิ (2)ฝึกอบรมศีล สมาธิ และปัญญา (3)การปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาประจำวันและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 3. ผลกระบวนการสร้างจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรศาสนาสมาธิมีจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า หลังทดลองคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคะแนนจริยธรรมเชิงพุทธบูรณาการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 4.09 และ 4.28 ($SD=.477$ และ $.464$) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และพิจารณารายได้ พบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาจิตใจเท่ากับ 4.35 และ $SD=.534$ รองลงมา ด้านการพัฒนาทางกาย และพัฒนาทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และ $SD=.554$ และ .553 และ ด้านการพัฒนาทางสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.24 และ $SD=.555$ โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ตามลำดับ

2. การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร

1) **ด้านการจัดการศึกษา** จากการศึกษาระดับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร **ด้านการจัดการศึกษา** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี มีการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังเพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิตให้ผู้ต้องขังให้เห็นถึงความสำคัญด้านการศึกษาและฝึกวิชาชีพ มีวินัย รู้จักความซื่อตรง และเคารพกฎระเบียบ มีคุณธรรม พร้อมกลับสู่สังคมภายหลังการพ้นโทษได้ การฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขัง ต้องมีการจัดการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ภายหลังการพ้นโทษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กิตติพัฒน์ ศรีชัย** (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ร่วมกับแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัส เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัสที่พัฒนาขึ้นมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนที่ได้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัสที่พัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัส โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) **ด้านการฝึกอาชีพ** จากการศึกษาระดับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านการฝึกอาชีพ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอาชีพที่ปลูกฝังความตั้งใจ ตั้งมั่นที่จะเรียนรู้ ฝึกอาชีพ ให้เกิดความชำนาญ มีทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพสุจริต มีความพร้อมในการเรียนรู้ทางการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ หากผู้ต้องขังมีหลักพุทธธรรมประจำใจ พัฒนาตนเองโดยนำหลักธรรมมาปรับใช้อย่างเหมาะสมซึ่งความสำเร็จ ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อนร่วมงานได้อย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริวัฒน์ แก่นสม, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพของผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษพญา” พบว่า ผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิงมีความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพค่อนข้างต่างกัน โดยผู้ต้องขังชายต้องการหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพเกี่ยวกับช่าง เช่น ช่างเฟอร์นิเจอร์ ช่างซ่อมอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ช่างซ่อมคอมพิวเตอร์ และช่างเครื่องยนต์ นอกจากนี้ยังต้องการการฝึกอบรมในหลักสูตรด้านเกษตรกรรมและคหกรรม ส่วนผู้ต้องขังหญิงต้องการฝึกอบรมวิชาชีพในหลักสูตรด้านคหกรรมมากกว่าหลักสูตร

ประเภทอื่น ผู้ต้องขังต้องการให้เรือนจำจัดการฝึกอบรมวิชาชีพโดยคำนึงถึง 1) ความรู้ความชำนาญของวิทยากร เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและมีทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และ 2) มีระยะเวลาการฝึกอบรมวิชาชีพทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างพอเพียง อย่างไรก็ตาม รูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเรือนจำพิเศษพิทยาในภาพรวมยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ต้องขัง เนื่องจากหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ประกอบกับเรือนจำมีข้อจำกัด คือ มีผู้ต้องขังจำนวนมากจึงจัดฝึกอบรมไม่ทั่วถึง และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรมมีราคาสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ออมทอง พัฒนพงษ์, ศรีธนา สินพานิ, สุคนธ์ทิพย์ สุภาจันทร์, 2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะอาชีพการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ของผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง” พบว่า ผู้ต้องขังเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีการคิดริเริ่มในการพัฒนาตนเอง ได้ประกอบอาชีพตามที่ต้องการ และได้รับรายได้เป็นเงินปันผลจากการขายสินค้า การอบรมมีระยะเวลาเพียงพอเริ่มตั้งแต่การฝึกอาชีพจนเกิดรายได้ ผู้ต้องขังมีอิสระในการเลือกอาชีพ เจ้าหน้าที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางเปลี่ยนจากผู้สั่งการเป็นผู้ควบคุมแบบกระบวนการ ผู้ต้องขังเปลี่ยนเป็นผู้ต้องเรียน และทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปางถูกเปลี่ยนเป็นสถานที่เรียนรู้แบบเฉพาะ คนทำความผิดให้เป็นคนดีสู่สังคม ซึ่งความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ เงินหรือรายได้ที่ได้จากการปฏิบัติการอาชีพ นอกจากนี้ ความชำนาญหรือทักษะในงานอาชีพยังเป็นผลสำเร็จที่เป็นนามธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจ และการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับตัวผู้ต้องขัง

3) ด้านการพัฒนาจิตใจ จากการศึกษาาระดับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านการพัฒนาจิตใจ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรี มีความมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาทางด้านจิตใจของผู้ต้องขัง สร้างความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้ต้องขัง เพราะผู้ต้องขังเป็นผู้ที่ขาดอิสรภาพ ย่อมมีความเครียดและความกังวล หรือผลกระทบด้านจิตใจ จึงต้องมีการเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ตลอดจนการฟื้นฟูพัฒนาจิตใจโดยการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้สำหรับฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ให้ความยอมรับผลของการกระทำสำนึกผิด และยอมรับการพัฒนา ปรับปรุง พฤตินิสัยของตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ ภายหลังการฟื้นฟู สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จรรย์ธร ตี๋อุ๊ด, ดิลก บุญอัม, พระอธิการสุชาติ จันทสโร, 2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การฝึกตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางลำปาง” พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางลำปาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความซื่อสัตย์ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความฝึกความซื่อตรงซื่อสัตย์ต่อมิตรสหายที่อยู่ร่วมกัน ด้านการมีสติยั้งคิด ผู้ตอบแบบสอบถาม ฝึกใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ด้านการมีความเพียร ผู้ตอบแบบสอบถาม ฝึกความเข้มแข็งที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการดำรงตนในเรือนจำ และด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ฝึกความพร้อมเพียงร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานที่ต้องทำด้วยกัน ส่วนความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้านความซื่อสัตย์ เห็นว่า ควรให้ผู้ต้องขังฝึกตนให้เป็นคนซื่อตรง โดยปฏิบัติงานด้วยการยึดถือความถูกต้องตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นสำคัญ ด้านการมีสติยั้งคิด ควรให้ผู้ต้องขังฝึกตนให้ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับคนอื่นอย่างสันติ ด้านการมีความเพียร ควรให้ผู้ต้องขังฝึกตนให้มีความเพียรพยายามประพฤติตนตามระเบียบวินัยของเรือนจำ และด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ควรให้ผู้ต้องขังฝึกตนให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่เสมอเมื่อได้รับโอกาส แนวทางการฝึกตนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางลำปาง ด้านการมีความซื่อสัตย์ ผู้ต้องขังควรฝึกปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความซื่อตรงต่อมิตรสหายที่อยู่ร่วมกัน ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบของทางราชการ ปฏิบัติงานโดยยึดถือความถูกต้องตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้านการมีสติยั้งคิด ควรฝึกการใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

4) **ด้านการจัดสวัสดิการและนันทนาการ** จากการศึกษาในระดับการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการตามหลักพุทธธรรม **ด้านการจัดสวัสดิการและนันทนาการ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เรือนจำพิเศษธนบุรีมีการจัดให้มีสวัสดิการและกิจกรรมนันทนาการให้ผู้ต้องขังผ่อนคลายความตึงเครียด ทว่าถึง เป็นธรรม สร้างพลังใจเพื่อสร้างเสริมให้ผู้ต้องขังมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ของรัฐ กรมราชทัณฑ์ และเรือนจำฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิยะวัฒน์ ปิ่นเจริญ, 2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินการของ “ศูนย์แคร่” กรมราชทัณฑ์ ” พบว่า 1) กระบวนการทำงานของศูนย์แคร่ กรมราชทัณฑ์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ กระบวนการก่อนปล่อยตัว กระบวนการในวันปล่อยตัว และกระบวนการภายหลังการปล่อยตัว 2) ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของศูนย์แคร่ ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านการให้ข้อมูลของผู้ต้องขัง ปัญหาด้านสังคม และปัญหาข้อกฎหมาย และ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินการของศูนย์แคร่ คือ การเพิ่มบุคลากรในตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในเรือนจำ/ทัณฑสถานที่ยังขาดแคลน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร อภิปรายผลได้ดังนี้

พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ศีล อบรมปฏิบัติตนให้ตั้งงาม กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง (r สูงสุด = 0.524) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในศีลธรรม กับการฝึกอาชีพตามความสนใจของผู้ต้องขังและ (r ต่ำสุด = 0.009) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในศีลธรรม กับการพยายามที่จะเพิ่มพูนความรู้ อยู่เสมอ ความสัมพันธ์ระหว่าง สมาธิ อบรมจิตใจให้สงบมั่นคง กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง r สูงสุด = 0.838) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นสมาธิในการใช้ชีวิตประจำวัน กับการพยายามที่จะเพิ่มพูนความรู้ อยู่เสมอ และ (r ต่ำสุด = 0.017) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นความรู้ความเข้าใจในศีลธรรม กับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และความคิดให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข และความสัมพันธ์ระหว่าง ปัญญา อบรมตนให้เกิดปัญญา กับการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง (r สูงสุด = 0.837) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นใช้ปัญญาในการตัดสินใจได้กับการฝึกอาชีพตามความสนใจของผู้ต้องขัง และ (r ต่ำสุด = 0.028) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในประเด็นสามารถนำความรู้แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้กับใช้หลักพุทธศาสนาเพื่อหล่อหลอมจิตใจให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริชัย เชื้อตาพระ, 2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพิ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนรู้จักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (2) ประชาชนมีการนำหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (3) แนวทางการใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือ แนวทางการใช้ศีล 5 รองลงมาคือ แนวทางการใช้หลักพรหมวิหาร 4 แนวทางการใช้ฆราวาสธรรม 4 และแนวทางการใช้สังคหวัตถุ 4 โดยผลการนำเอาแนวทางพระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตนั้น ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (4) ประชาชนนำเอาหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต ห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายได้ (5) เมื่อมีการนำเอาหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในชีวิตประจำวันแล้วทำให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เรือนจำพิเศษธนบุรี ควรจัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับอาชีพที่สังคมต้องการ ภายใต้การบริหารจัดการของเรือนจำฯ อันจะนำไปสู่การมีงานทำและรายได้ตลอดจนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหลังการพ้นโทษ และคืนคนดี สู่สังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป
- 2) เรือนจำพิเศษธนบุรี ควรมีการจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือจัดให้มีบุคลากรจากภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพโดยบูรณาการหลักพุทธธรรมแก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนการส่งเสริมหรือจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ความสามารถให้กับบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มต้นแบบเพื่อต่อยอดขยายองค์ความรู้ ต่อไป
- 3) เรือนจำพิเศษธนบุรี ควรมีการจัดสร้างเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือในหลายภาคส่วน และการประสานงานร่วมมือทำงานเชิงรุกในการบูรณาการร่วมกันด้านการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังกับหลักพุทธธรรมให้ผู้ต้องขังมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) เรือนจำพิเศษธนบุรีควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังให้มีความเข้มข้น เหมาะสมกับบริบทและพื้นฐานของผู้ต้องขังกับความต้องการของตลาดแรงงาน
- 2) เรือนจำพิเศษธนบุรีควรเน้นการแก้ไขฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยจัดเนื้อหาหรือหลักสูตรการฝึกวิชาชีพให้สอดคล้องกับความถนัด ระดับการศึกษา สภาพแวดล้อม และความสนใจของผู้ต้องขัง
- 3) เรือนจำพิเศษธนบุรีควรมีการขยายผลการพัฒนาฝีมือในการประกอบอาชีพที่ได้รับจากการฝึกอบรมสำหรับการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังไปสู่สมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว
- 4) กรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการฝึกวิชาชีพในเรือนจำฯ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยระดับความพึงพอใจของผู้ต้องขังที่มีต่อการจัดอบรมเพื่อฝึกวิชาชีพโดยบูรณาการกับหลักการหรือทฤษฎีอื่นๆที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมและความถนัดของผู้ต้องขังฯ
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ ในการบูรณาการเพื่อการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรีหรือเรือนจำอื่นๆที่สนใจ
- 3) การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาถึงผลกระทบของการฝึกวิชาชีพต่อการปรับตัวของผู้ต้องขังภายหลังการพ้นโทษ

องค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเรือนจำพิเศษธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม” ซึ่งเป็นความรู้เชิงนวัตกรรม คือ “DA-ETD Model” สามารถอธิบายได้ว่า การนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักพุทธธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาบูรณาการกับแนวทางการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อฟื้นฟูคุณภาพชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการศึกษา การฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ การจัดสวัสดิการและนันทนาการ ให้ผู้ต้องขังหรือผู้ที่ได้รับการฝึกฝนของเรือนจำพิเศษธนบุรี

เกิดองค์ความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพ ความชำนาญ วิชาชีพ เกิดสมาธิ และพัฒนาปัญญา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ที่ ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2559). รายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณรายปี ประจำปีงบประมาณพุทธศักราช 2559. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ธนวัฒน์ พิชฒชนะ. (2561). การใช้ศาสนาในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังก่อนปล่อยตัว(วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธารรัตน์ วงศ์เทพ. (2566). การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดน่าน (สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะวัฒน์ ปิ่นเจริญ. (2564). แนวทางการพัฒนาการดำเนินการของ “ศูนย์แคร์” กรมราชทัณฑ์(วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม). ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท, กมลลาศ ภูวนาธิพงษ์ และ อัครนันท์ อริยศรีพงษ์. (2559). การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร(รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระวันชัย จนสาโร. (2560). การพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโครงการแสงธรรมบำบัดเรือนจำจังหวัดอำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พระอธิการประมวล อธิปัญญา (จันทระประทีป). (2564). รูปแบบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลหนองใหญ่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรารพร องค์กรลอย. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริชัย เชื้อตาพระ. (2563). การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพิ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม(ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริวัฒน์ แก่นสม. (2559). ความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพผู้ต้องขัง เรือนจำพิเศษพัทยา(วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธิรัตน์ จตุราศิบริสุทธิ. (2564). แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์หลังปล่อยตัวด้านการมีงานทำของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์CARE) กรมราชทัณฑ์. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสังคม). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ออมทอง พัฒนพงษ์, ศรีณยา สีนพณี และ สุคนธ์ทิพย์ สุภาจันทร์. (2563). การพัฒนาทักษะอาชีพการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ของผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 13(2): 71-82.